

Megyei konzultáció – Maramaros megye

2021. november – 2022. március

Az eredményeket feldolgozta:

Székely István Gergő

politológus, tudományos munkatárs, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár

A két területi szervezet egyesítését és a teljes megyére kiterjedő tisztújításokat követően az immár egységes Maramaros megyei RMDSZ átfogó lakossági konzultációt kezdeményezett. A felmérés 2021 novemberétől 2022 márciusáig zajlott, a 22 kérdésből álló kérdőívet egyrészt nyomtatott formában terjesztették a megye magyarok által lakott településein, másrészt online is ki lehetett tölteni, a megye magyarokat tömörítő Facebook-csoportjaiban is meg lett osztva a felhívás.

Mindenekelőtt szükséges hangsúlyozni azt, hogy nem reprezentatív közvélemény-kutatásról van szó, hanem lakossági konzultációról. A két műfaj közötti legfontosabb különbség az, hogy utóbbi esetben nem a társadalomkutató választja ki a megkérdezetteket egy módszertanilag jól megalapozott mintavétel révén, hanem inkább az a cél, hogy minél több válasz érkezzon, a választópolgárok közül minél többen érezzék azt, hogy meg lettek keresve, hogy a véleményük fontos. Ennek megfelelően a válaszokat utólag sem súlyoztuk, nem törekedtünk arra, hogy a minta hasonlítson a megye magyar lakosságár az általában fontosnak tartott szocio-demográfiai változók – pl. nem, életkor, iskolázottság, lakhely típusa stb. – mentén. Az imént vázolt okokból kifolyólag a konzultációban (főleg annak online komponensében) erős önszelekciós hatás érvényesült, vagyis sokkal nagyobb eséllyel töltötték azt ki olyan személyek, akik a közélet és a magyar közösség problémái iránt az átlagosnál jobban érdeklődnek. Ugyanakkor a nyomtatott kérdőívek esetében a helyi felelősök/terjesztők személyes kapcsolathálójából kerültek ki nagyobb eséllyel válaszadók. Az alább ismertetett számok, arányok tehát nem tükrözik hűen a magyar lakosság véleményének megoszlását (pl. ha a konzultáció eredményei azt mutatják, hogy a kitöltők 25 százaléka nagyon elégedett valamivel, ebből nem következtethetünk arra, hogy a Maramaros megyei magyarok egynegyede is nagyon elégedett). A reprezentativitás hiánya ellenére a konzultáció megfelelő módszer a közhangulat megragadására, a lakosság körében jelenlévő fontosabb vélemények, attitűdök feltérképezésére, továbbá különböző társadalmi csoportok véleményének összehasonlítására.

A Maramaros megyei konzultációt összesen 1015 személy töltötte ki. Ez mindenképp figyelemre méltó szám, hiszen a 2011-es népszámlálás adatai szerint a megye magyar lakossága 32600 személyt tett ki (és azóta vélhetően csökkent).

A minta sajátosságai közül fontosnak tartunk kiemelni néhányat. Az első az, hogy a kitöltők között enyhén felülreprezentáltak a volt nagybányai területi szervezethez tartozó települések lakói (83%), és alulreprezentáltak a Történelmi Maramarosban lakók (17%), hiszen a megye magyar lakossága

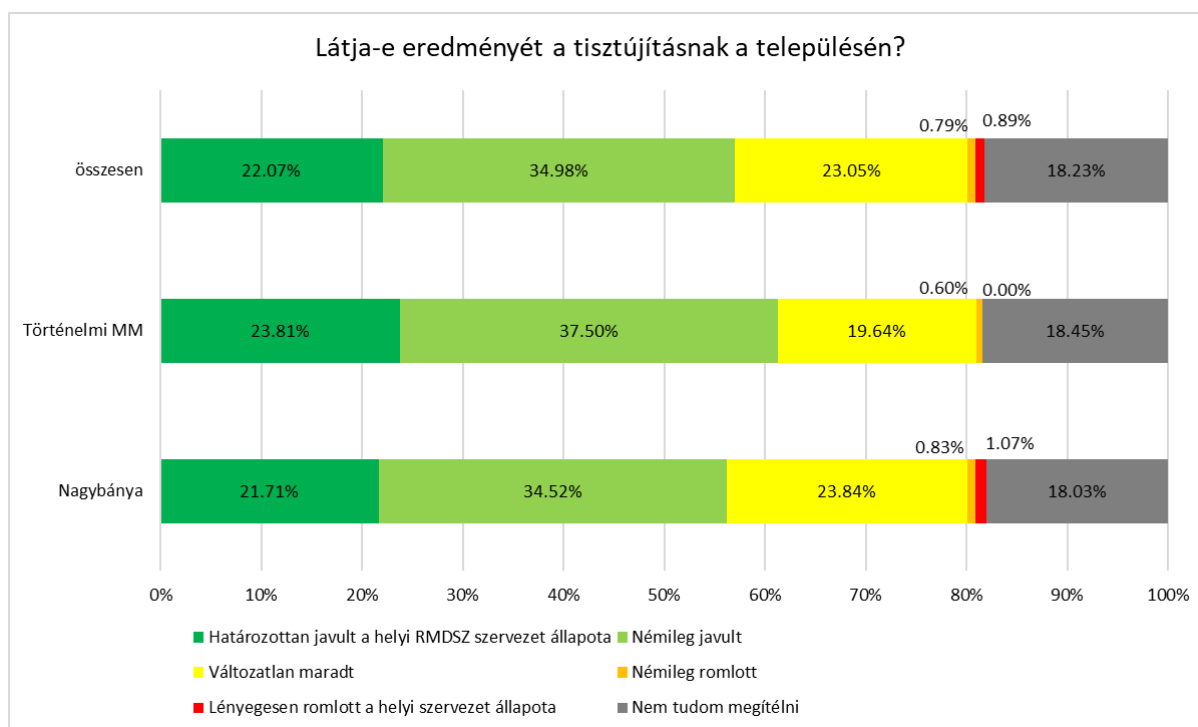
nagyjából 3:1 arányban oszlik meg a két terület között. A következő lényeges aspektus az, hogy egy meglehetősen idős kitöltői csoporttal állunk szemben (a teljes minta átlagéletkora 52,3 év, és csak négy település esetében nem haladta meg a 45 évet az átlag; azonban amint az várható volt, az online kitöltők azonban átlagosan fiatalabbak – 41,8 évesek). Harmadsorban számolni kell a résztvevők verbuválási módjából adódó hatásokkal: mivel a legtöbben, akik kitöltötték a kérdőívet, a megyében működő magyar intézményeken keresztül szereztek tudomást a konzultációról (RMDSZ, egyházak, magyar nyelvű újság, magyar civil szervezetek és helyi közösség-szervezők), ezért a megye lakosságához képest „magyarabb” minta jött létre. Vagyis a magyarsághoz csak lazábban kapcsolódó kategóriák képviselői közül – pl. vegyes házasságban élők, a magyar intézményekkel kapcsolatot nem ápolók, magyar anyanyelvű romák – kevesen kerültek a válaszadók közé. A kitöltők közel 55%-a tagja az RMDSZ-nek, 38% nem tagja, a fennmaradó 7,3% pedig nem tudja, hogy tag-e. Utóbbiak – válaszaik alapján – többségében szilárd magyar öntudatú, ám az RMDSZ-től eltávolodott, abból kiábrándult személyeknek tűnnek. Az RMDSZ-tagság a fiatalabb korosztály körében lényegesen alacsonyabb (37%). Röviden összefoglalva a minta sajátosságait: az eredmények értelmezésekor is érdemes szem előtt tartani, hogy a megye magyarságához képest idősebb és „magyarabb” válaszadói csoporttal állunk szemben.

A konzultáció egyrészt az RMDSZ-szel kapcsolatos kérdésekre terjedt ki (a helyi szervezetekben lezajlott tisztújítások, a két területi szervezet egyesülése, a helyi RMDSZ-elnök és választmány munkájának értékelése, a helyi RMDSZ-es választott tisztségviselők – polgármester, alpolgármester, helyi tanácsosok – munkájának értékelése), másrészt a lakosság által legfontosabbnak tartott problémák feltérképezését célozta meg (amelyekkel értelemszerűen az RMDSZ-nek is foglalkoznia kellene). Szerepelt továbbá egy külön blokk a magyar nyelvű oktatás megítéléséről, problémáiról, illetve a 2020-as választásokon való részvételről is. Az alábbiakban a legfontosabb vagy legérdekesebb eredményeket ismertetjük.

A helyi RMDSZ értékelése és a tisztújítások fogadtatása

A válaszadók nagy többsége, közel 85%-a hallott róla, hogy 2021-ben a Máramaros megyei helyi RMDSZ szervezetekben általános tisztújítást tartottak. A tisztújítások megítélése általánosságában pozitív, számottevő azonban azok aránya, akik nem tudják, vagy még korainak tartják megítélni (1. ábra). Az RMDSZ-tagok lényegesen pozitívabban vélekednek a kérdéstről (egy ötfokú skálán, ahol az 5 teljes elégedettséget jelentene, 4,06-os átlag, szemben a nem tagok 3,74-es, és a tagságukkal tisztában nem levők 3,72-es átlagával), és ugyanez mondható el az online kitöltőkről (4,21-es átlag vs. 3,88).

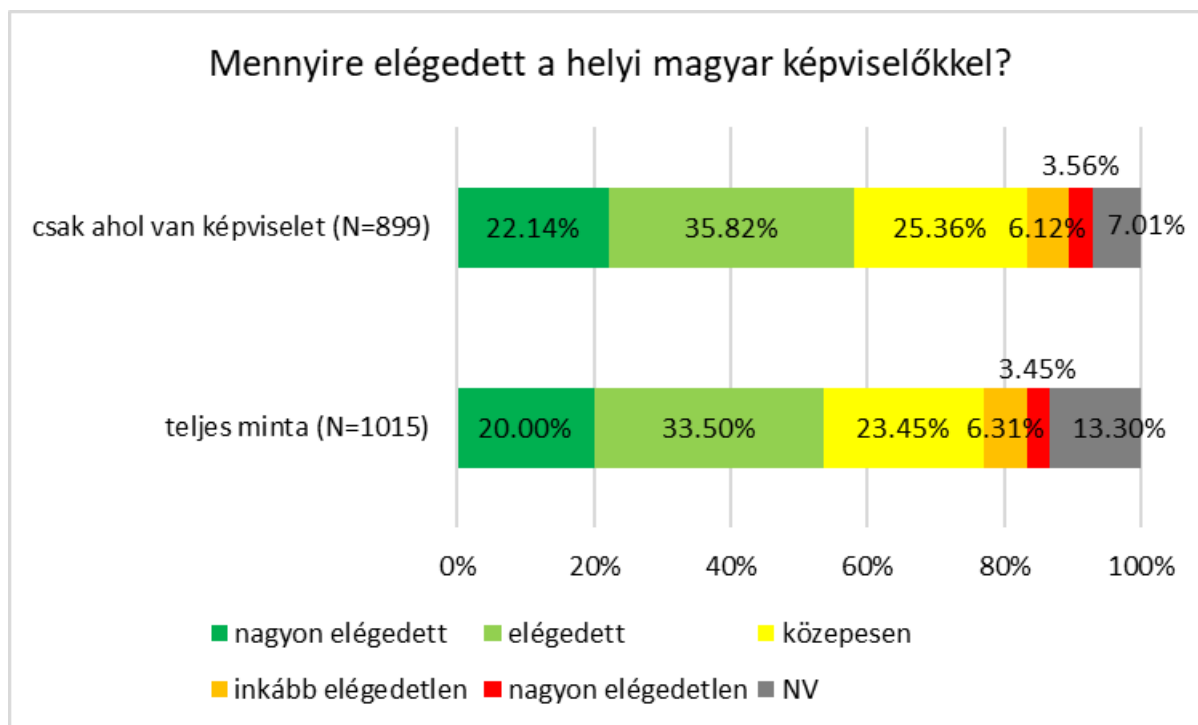
1. ábra. A tisztújítások fogadtatása a településeken

A helyi szervezetek választmányának és elnökének munkáját is többnyire pozitívan értékelték a kitöltők. Az RMDSZ-tagok ismét elégedettebbek, továbbá az elégedettség enyhén nő az életkorral (egy négyfokú skálán, ahol a 4 teljes elégedettséget jelent, 2,89 a 35 év alattiak és 3 az 55 év fölöttiek átlaga). Az előző kérdéssel ellentétben az online kitöltők itt már kritikusabbak (2,86-os átlag a papír alapú minta 2,98-as átlagához képest). További inkonzisztenciák sejlének fel a települések szintjén, vagyis akad olyan település, ahonnan az előző kérdés tekintetében inkább pozitív, e kérdés vonatkozásában azonban inkább negatív értékelések érkeztek. Ezek kielemezése túlmutat e rövid ismertető keretein, de elképzelhető, hogy az egyik kérdésnél inkább a régi, a másik inkább az új vezetésre gondoltak a kitöltők, de az is, hogy az előző kérdésnél a válaszadók egyszerűen a tisztújítás szükségességét kívánták hangsúlyozni.

Bár összességében a helyi RMDSZ-es választott tisztségviselők (helyi tanácsos, alpolgármester, polgármester) értékelése is inkább pozitív, az RMDSZ szervezeti vezetőinek (elnök, választmány) megítéléséhez képest a válaszok kritikusabb hozzáállást tükröznek. Az RMDSZ-tagság természetesen itt is számít, azonban a háttérváltozók közül a területi szervezetet emelnénk ki (egy 1-től 5-ig terjedő skálán, ahol az 5 a teljes elégedettség, a Történelmi Máramarosból származó kitöltők átlaga 3,18, a nagybányai területen lakóké 3,78).

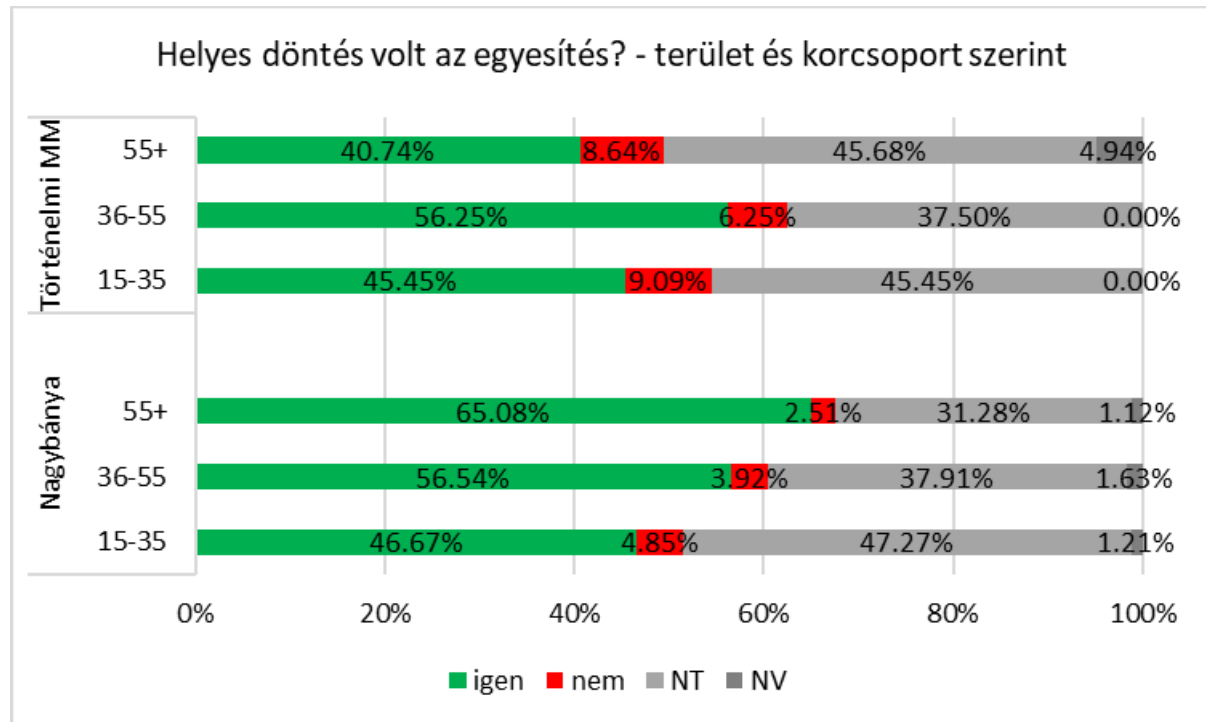
2. ábra - Elégedettség az RMDSZ helyi választott tisztségviselőivel

Nem világos, hogy mi a magyarázata annak, hogy a köztisztviségekbe választott magyar képviselők munkáját negatívabban értékelik, mint az RMDSZ (belső) szervezeti vezetőit. Amint az a 2. ábrán látható, az átlagokat némileg csökkentik az olyan településekről származó válaszok, ahol az RMDSZ nincs jelen a helyi tanácsban. Ez a természetesnek tekinthető pesszimistább attitűd azonban nem magyarázza meg teljességében az előző kérdéshez képest negatívabb általános hozzáállást. Valószínűleg a kérdéssorrend következményeivel is számolni kell, hiszen míg a helyi elnökre és választmányra vonatkozó kérdés az elsők között szerepelt, az RMDSZ választott tisztségviselőinek értékelése a problémákra vonatkozó kérdések után következett, vagyis a kitöltők hangulata közben romolhatott, hiszen el kellett gondolkodniuk a problémákon. Számolni kell azzal az értelmezéssel is, hogy a szavazók differenciáltan értékelik az RMDSZ munkájának különböző dimenzióit (helyi közösség-szervezés, kulturális kérdések, politikai érdekképviselet), és leginkább a politikai dimenzió, az érdekvérvényesítés tekintetében várnának el jobb teljesítményt. Végül az sem zárható ki, hogy az előző kérdés a perszonalizáltabb megfogalmazás miatt váltott ki pozitívabb átlagokat (az elnökhöz, mint konkrét személyhez könnyebben kapcsolnak eredményeket, mint a nehezebben beazonosítható „helyi magyar képviselőkhöz”).

A két területi szervezet egyesítéséről valamivel kevesebben hallottak, mint a helyi tisztújításokról, továbbá a jól informáltak aránya valamivel alacsonyabb a nagybányai területen (68,5%, a Történelmi Máramaros 72%-ához képest). A kitöltők többsége (56,4%) helyes döntésnek tartja az egyesülést, negatív értékelést pedig csak kevesen választottak. Igen magas azonban a válaszolni nem tudók, vagy nem akarók aránya. E kérdésben tehát sokkal inkább kivehető egy szkeptikus vagy akár elégedetlen kisebbség jelenléte, mint a helyi tisztújítások vonatkozásában. A válaszokhoz írt indoklások alapján arra lehet következtetni, hogy ez nagyjából annak tudható be, hogy valóban kevés idő telt el az egyesülés és a konzultáció között. (Ezt egyébként számos kitöltő explicit módon meg is fogalmazta.) Kisebbség mértékben azonban a válasz kikerülése diplomatikusan elhallgatott egyet nem értést is takarhat. A háttérváltozók szerinti bontás egy igen érdekes összefüggést tár fel: a kérdés megítélésében mutatkozó jelentős különbség a két terület között elsősorban az idősebb generáció

eltérő véleményeiből fakad. A nagybányai területen az egyesítés támogatottsága egyértelműen nő az életkorral, a határozatlanok aránya pedig csökken. A fiatalok és a középkorúak viszonylag hasonlóan vélekednek a Gutin másik oldalán is, az 55 év fölöttiek azonban nagyon eltérően ítélik meg a kérdést, a Történelmi Máramarosban sokkal negatívabban. A települések szerinti bontás is megerősíti, hogy a Történelmi Máramarosban – kivételekkel ugyan, de – negatívabb az egyesítés megítélése. Meglepő módon azonban Szamosardó és Monó is azon települések közé tartozik, ahol alacsony az egyesítést üdvözlők aránya.

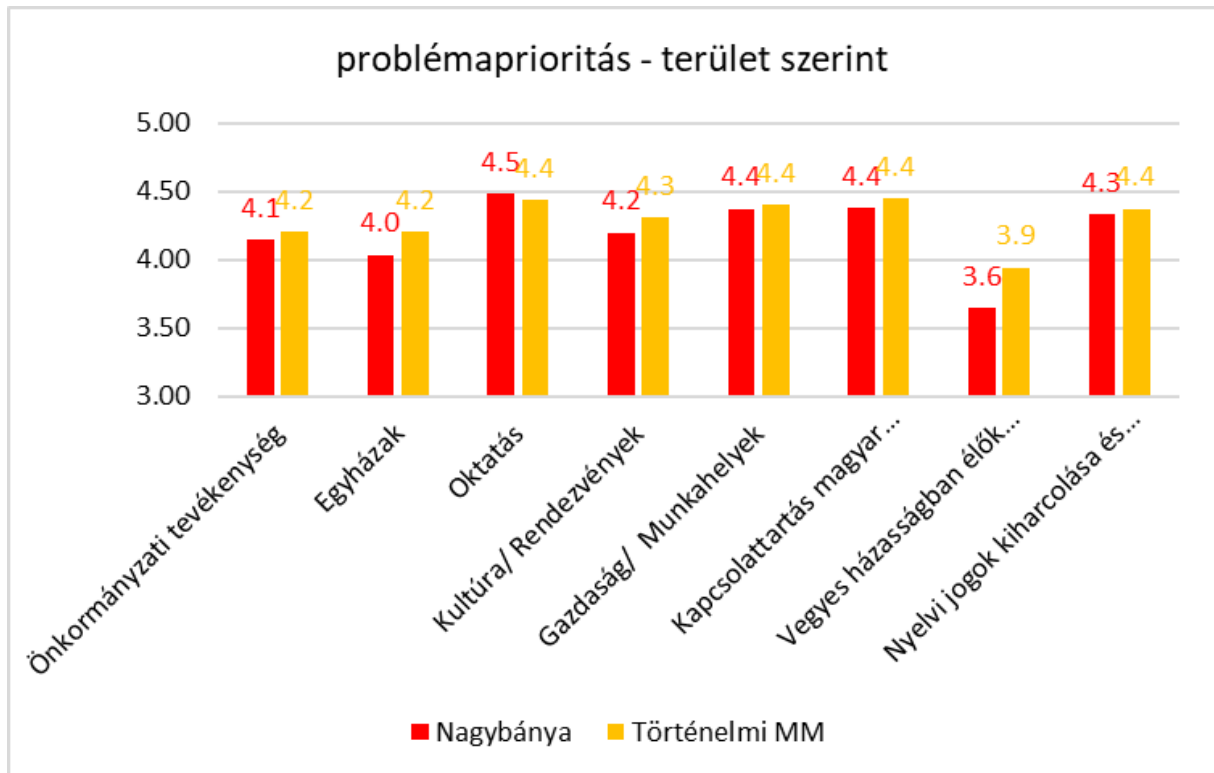
Az egyesítést támogatók indoklásai közül a leggyakoribb típus az egység narratíváját hangsúlyozza (erős érzelmi töltettel olykor), de jelentős a hatékonyabb képviseletet, érdekérvényesítést vagy működést kiemelő érvek aránya is. Az ellenzők elsősorban Nagybánya fokozódó dominanciájától és a Történelmi Máramaros és/vagy a kisebb helyi szervezetek elnyomásától tartanak. Az egyesítés eredményeit azonban még kevésbé érzékelték a válaszadók, mint amit a helyi tisztújítások esetében láthattunk. Csupán 20% válaszolta azt, hogy látja már az eredményét az egyesülésnek, 38% részben látott eredményt, ugyancsak 38% viszont nem látta még hozadékát a szervezeti változásnak. Háttérváltozók szerint az online kitöltők, az 55 év fölöttiek és az RMDSZ-tagok valamivel pozitívabban megítélése bontakozik ki, azonban egy kategória esetében sem éri el a 30%-ot a változást érzékelők aránya. A válaszok illetően megoszlásának legfontosabb oka egyértelműen az egyesítés és a konzultáció között eltelt idő rövidsége.

Problémák, prioritások. Mire figyeljen az RMDSZ?

A kérdőív tartalmazott egyrészt egy zárt kérdést, amely 8 téma fontosságára kérdezett rá (egy 5-fokú skála segítségével, ahol az 5 jelentése, hogy nagyon fontos). Ezek a következők voltak: önkormányzati tevékenység, egyházak, oktatás, kultúra/rendezvények, gazdaság/munkahelyek, kapcsolattartás a magyar lakossággal, vegyes házasságban élők megszólítása, nyelvi jogok érvényesítése. Az

átlagpontszámok alapján az első helyen az oktatás végzett (4,47), ezt követte a gazdaság, a kapcsolattartás és a nyelvi jogok, nagyjából egyforma, 4,3-4,4 közötti pontszámmal. Valójában a nyolc téma közül egyedül a vegyes házasságokban élők megszólítása nem érte el a 4-es átlagot, azonban fontos hangsúlyozni, hogy a történelmi Máramarosban ez a kérdés is lényegesen magasabb pontszámot kapott, ami a szórványosodás ütemével függhet össze. Egyébként e kérdéstől eltekintve a két terület átlagpontszámai nagyon hasonlóan alakultak (3. ábra).

3. ábra. Problémák, prioritások (zárt kérdés)

A lakosság által fontosnak tartott problémák feltérképezése szempontjából sokkal relevánsabb volt azonban egy nyílt kérdésekből álló blokk. Az ezekre érkezett válaszokat négy átfogó kategóriába soroltuk (1. táblázat), majd tovább kódoltuk számos alkategóriába (pl. magyar ügyeken belül oktatás, kultúra, egyházak stb., infrastruktúra és gazdaságon belül víz, gáz, útjavítás stb.). Végül a specifikus helyszínekhez köthető konkrét felvetésekből külön problémafeltárt is készítettünk, ezek a helyi RMDSZ szervezetek számára jelenthetnek hasznos információkat. Az alkategóriák szerinti, valamint a konkrét javaslatokra vonatkozó elemzést terjedelmi okokból itt nem részletezzük, a konkrét ügyekre ízelítőként megemlítünk 2 példát: Németh László épületének a kérdése Nagybányán, tájház létrehozása Hosszúmezőn.

1. táblázat. Problémák, ügyek, az RMDSZ prioritásai (nyílt kérdések)

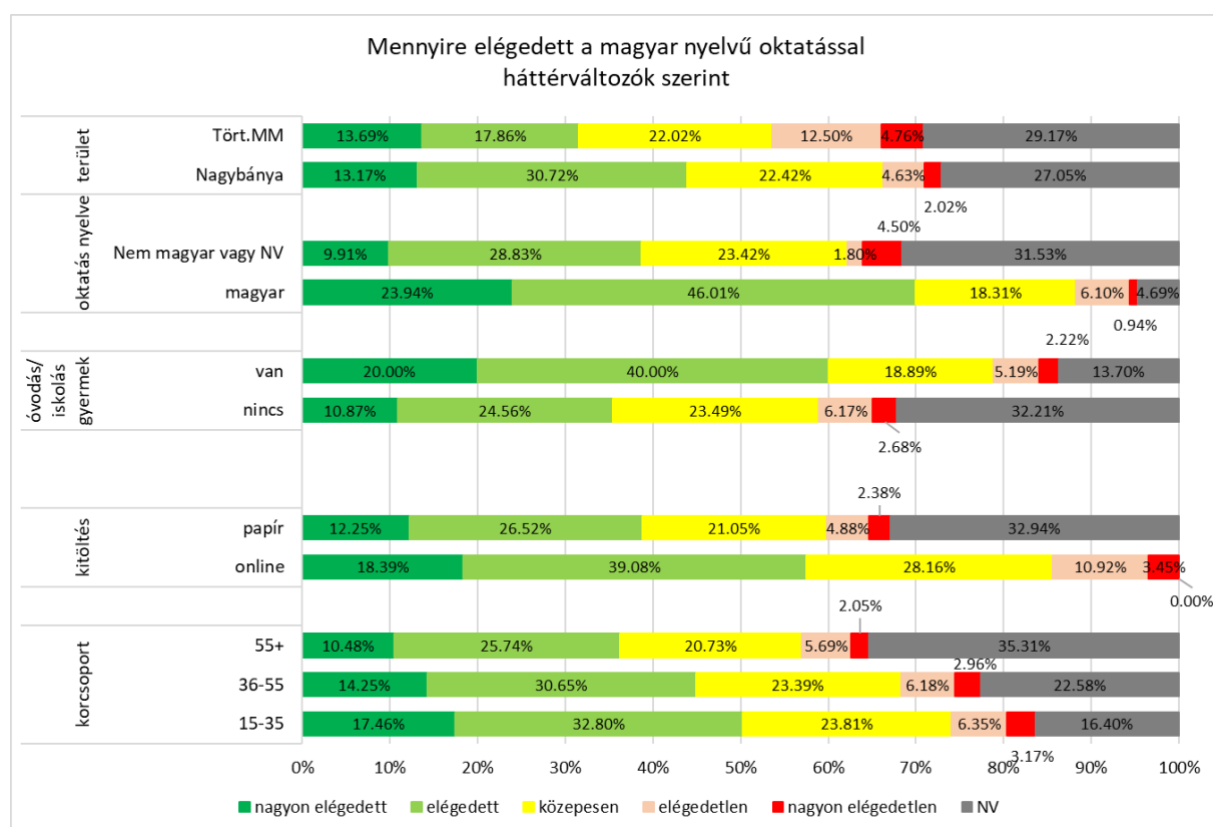
ÁTFOGÓ TÉMA	N	%
MAGYAR ÜGYEK, MAGYAR ÉRDEKKÉPVISELET	825	52,99%
INFRASTRUKTÚRA, TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS	416	26,72%
GAZDASÁG ÉS ADMINISZTRÁCIÓ	183	11,75%
SZOCIÁLIS ÉS EGYÉB	133	8,54%
ÖSSZESEN	1557	100%

Amint az erdélyi magyar lakosságra reprezentatív felmérések esetében is jellemző szokott lenni, az emberek az RMDSZ-től leginkább azt várják el, hogy etnikai, kisebbségi jellegű problémákkal foglalkozzon (azon belül elsősorban oktatási, kulturális kérdésekkel, támogassa az egyházakat, illetve tegyen meg mindent a magyar identitás megőrzése érdekében). Bár az etnikai jellegű problémák enyhe többségben vannak, az etnikai és nem etnikai jellegű témák aránya közelít a fele-fele arányhoz. A nem etnikai jellegű elvárások elsősorban a jobb megélhetésre, illetve az ahhoz vezető fejlesztésekre vonatkoznak (települések és infrastruktúra fejlesztésére, gazdaság fejlesztése, hatékonyabb közigazgatás). Ez szintén összhangban van a reprezentatív felmérések tapasztalataival. Mégis inkább az utolsó, szociális dimenziót emelnénk ki, amely szinte ugyanolyan súllyal jelent meg a konzultációban, mint a gazdasági jellegű problémák. Elsősorban az ifjúsággal és az idősokkal való foglalkozás szükségességét hangsúlyozó hozzászólásokról van szó, ám ezek közül inkább utóbbit tartjuk érdekesnek (mivel az ifjúság mindig megjelenik fontos kérdésként), és azzal hozzuk összefüggésbe, hogy a megye egyre inkább elöregedő magyar lakossága több magyar nyelvű idősellátó intézményt igényelne. Szintén a szociális gyűjtőkategóriába tartoznak az egészségügyi ellátás javítására vonatkozó elvárások, amelyek főleg a falvakban (azon belül is Erzsébetbánya, Szamosardó, Domokos) esetében jelentek meg.

Oktatás

A problémák fontosságára vonatkozó kérdések alapján is egyértelműen kiderül, hogy a magyar emberek számára az anyanyelvi oktatás jelenti a legfontosabb kérdést. Ezért is szerencsés körülmény, hogy a konzultációban külön blokk foglalkozott az oktatással, többek között 3-3 nyílt kérdés, amelyben arra kértük a kitöltőket, hogy nevezzék meg pozitív, illetve negatív jellemzőit a megyében folyó magyar oktatásnak. Bár szerepelt arra vonatkozóan is kérdés, hogy a válaszadók óvodás vagy iskolás korú gyermekei milyen tannyelvű oktatási intézménybe járnak, a minta sajátosságai miatt – amelyeket a bevezetésben részleteztünk – sajnos nem tudunk képet alkotni arról, hogy a Máramaros megyei magyar gyermekek milyen arányban tanulnak anyanyelvükön. Az iskolaválasztást ezért csak háttérváltozóként használhatjuk, vagyis összehasonlíthatjuk, hogy van-e véleménykülönbség a gyermekeiket magyar iskolába járatók és a többi kitöltő között.

4. ábra. A magyar oktatás megítélése háttérváltozók szerint

Első látásra, pusztán a sarokszámok alapján az eredmények nem tűnnek nagyon bizalomgerjesztőnek, ugyanis a magyar nyelvű oktatással elégedettek és nagyon elégedettek kisebbségben vannak, csupán a kitöltők 42 százalékát teszik ki. A különféle háttérváltozók szerinti bontások (4. ábra) azonban lényegesen árnyalják a képet. Az első jelentős megállapítás az, hogy a magyar oktatás megítélése lényegesen kedvezőbb a nagybányai területen (közel 12 százalékponttal magasabb a nagyon elégedettek vagy elégedettek aránya, mint a Történelmi Máramarosban). A második az, hogy a fiatalabb korosztály körében sokkal magasabb a pozitívan vélekedők aránya. Viszont az idősebbek körében sem a negatív vagy semleges értékelések aránya magas valójában, hanem a nem válaszolóké (az 55 év fölötti korosztály körében meghaladja az egyharmadot). Igen látványosak a különbségek aszerint, hogy van-e óvodás/iskolás korú gyermek a kitöltő családjában, illetve, hogy milyen nyelven tanul. Akinek van gyereke, sokkal pozitívabban értékeli a magyar nyelvű oktatást (akinek pedig nincs,

sokkal nagyobb eséllyel nem tud érdemben válaszolni a kérdésre). Még látványosabb a különbség aszerint, hogy a gyermek magyarul tanul vagy sem. A válaszadás elmulasztásának/megtagadásának magas aránya a nem magyar nyelven tanuló gyerekek hozzátartozóinál szintén látványos.

E mintázatok alapján arra lehet következtetni, hogy a magyar nyelvű oktatással érintkezők sokkal pozitívabban ítélik meg annak minőségét. Nagyon fontos tehát a hozzáférés az anyanyelvi oktatáshoz, és ennek vonatkozásában nem csak a földrajz lényeges köztes változó (vagyis hol van és hol nincs magyar oktatás), hanem az életkor is (az idősebb kitöltők közben már felnőtt gyermekeinek nagyobb valószínűséggel korlátozottabb lehetőségük volt magyarul tanulni, ezért szüleik kevésbé tudják megítélni a magyar oktatás színvonalát).

Van tehát egy igen jelentős csoport, amelynek nincs kapcsolata a magyar oktatással és véleménye sem arról. Azonban az okság iránya nem minden esetben ez, a fordítottja is előfordul (azért nincs kapcsolat, mert van vélemény... de negatív). Ezt elsősorban azon nyílt kérdésekre adott válaszok tárják fel, amelyekben arra kértük a kitöltőket, hogy nevezzék meg a magyar nyelvű oktatás 3-3 pozitívumát, illetve negatívumát (továbbá volt egy olyan nyílt kérdés is, hogy min kellene változtatni). A válaszok kódolása-feldolgozása ismét két szinten történt, a 2. táblázatban az első, általánosabb szint kategóriáit jelenítettük meg (ezeken belül további alkategóriákat különböztettünk meg, amelyeket itt helyszűke miatt nem részletezünk, csupán utalunk néhányra közülük).

2. táblázat. A magyar nyelvű oktatás pozitívumai és negatívumai

ÉRVTÍPUSOK	POZITÍV		NEGATÍV		ÖSSZESEN	
	N	%	N	%	N	%
ETNIKAI IDENTITÁS MEGŐRZÉSE	282	36,02%	125	23,19%	407	30,79%
<i>Kritikus, de etnikailag támogató (hiányoló)</i>			87	16,14%		
<i>Kritikus és etnikailag nem támogató</i>			33	6,12%		
KIS LÉTSZÁM ELŐNYEI/HÁTRÁNYAI	106	13,54%	130	24,12%	236	17,85%
OKTATÁS SZÍNVONALA	141	18,01%	109	20,22%	250	18,91%
MATERIÁLIS ASPEKTUSOK	165	21,07%	60	11,13%	225	17,02%
SZERVEZÉS, MENEDZSMENT	36	4,60%	12	2,23%	48	3,63%
EGYÉB	19	2,43%	39	7,24%	58	4,39%
„MINDEN JÓ”	6	0,77%			6	0,45%
NINCS POZITÍVUM/NEGATÍVUM	6	0,77%	42	7,79%	48	3,63%
NV vagy SEMMITMONDÓ	22	2,81%	22	4,08%	44	3,33%
ÖSSZESEN	783	100%	539	100%	1322	100%

A válaszokat mind a pozitív, mind a negatív oldalon 5 (+1 egyéb) tág gyűjtő kategóriába soroltuk, úgy, hogy a dicsérő és az elmarasztaló vélemények gyakorisága kategóriánként is összevethető legyen. Mivel a pozitív oldalon lényegesen több feldolgozható válasz érkezett (783), mint a negatívumokat firtató kérdésekre (539), az összehasonlítás lényege nem az, hogy egy adott tartalmi kategóriában pontosan mekkora a pozitív és a negatív vélemények egymáshoz viszonyított aránya. Ehelyett inkább arra érdemes odafigyelni, hogy a dicsérő, illetve az elégedetlen vélemények között mekkora egy adott tartalmi kategória aránya (tehát a táblázatban nem a sor, hanem az oszlop mentén hasonlítsuk össze az eredményeket). Másképp fogalmazva, ha valakit megkérünk, hogy jót mondjon az oktatásról, milyen valószínűséggel fogja a színvonalat (vagy a felszereltséget, vagy a tanárok hozzáállását) említeni? És ha arra kérjük, hogy rosszat mondjon?

A módszer lényegéből fakadóan nyilvánvalóan a pozitívumok és a negatívumok között nem ugyanaz a kategóriák sorrendje. A pozitív oldalon az etnikai identitás megőrzéséhez kötődő érvek dominálnak (36%), ezt követik a materiális érvek (pl. jól felszerelt iskola – 21%) és az oktatás színvonalára vonatkozó megjegyzések (18%). A negatív oldalon a kis létszám hátrányára vonatkozó (de nem etnikai terminusokban megfogalmazott) kritikák kerültek az első helyre (25%), ezt követik az oktatás színvonalát kritizáló hozzászólások (20,2%). A harmadik helyet foglalják el az identitással kapcsolatos érvek, ám ha ezeket tovább bontjuk, akkor azt látjuk, hogy 16% valójában az identitás erősebb ápolását tartaná kívánatosnak, és csak 6,1% tartja azt feleslegesnek, problematikusnak, vagy kapcsol hozzá szinte nem kívánatos következményeket (pl. a román nyelv elsajátításának vagy az „érvényesülésnek” nehézségeit). Mindkét oldalon jelen vannak a szervezési és menedzsment kérdések is, de csak alacsony fajsúllyal, illetve olyan hozzászólások, amelyeket az „egyéb” gyűjtőkategóriába soroltunk (ezeknek nincs kisebbség-specifikus tartalma, pl. olyan vélemények kerültek ide, miszerint több vagy kevesebb szigorra lenne szükség, vagy hogy túl nagy a tananyag, túl nehéz az iskolatáska).

Az alkategóriák szintjén vizsgálódva a magyar oktatás leginkább vitatott aspektusainak azokat tekintettük, amelyek pozitív és negatív oldalon is viszonylag nagy gyakoriságot értek el. Ezekből kevés van, azonban sajnos kivétel nélkül kulcsfontosságú jellemzők. A következőkről van szó:

- Megfelelő-e a létező magyar oktatás az identitás reprodukciója szempontjából? Amint már említettük, ezt mindkét oldalról vitatják, de lényegesen (kb. két és félszer) gyakoribbak az olyan kritikák, amelyek szerzői „magyarabb” hozzáállást szeretnének, mint amennyien kontraproduktívnak tartják az anyanyelven való tanulást.
- A hangulat a magyar iskolákban: mennyire beszélhetünk otthonos közösségről, vagy pedig feszültségekről a tanár-tanár, tanár-diák, illetve iskola-szülő viszonyokban?
- Magyar oktatás versenyképessége, színvonala
- Tanárok felkészültsége
- Tanárok hozzáállása, attitűdje
- Iskolák felszereltsége
- Extrakurrikuláris kínálat.

Az identitás-reprodukció és a materiális szempontok (felszereltség, szolgáltatások – pl. bentlakás, étkezés, utaztatás, délutáni foglalkozás stb.) tekintetében a mérleg a hozzászólásokban a pozitív irányba billen, vagyis ezek az aspektusok inkább az anyanyelvi oktatás jó oldalához tartoznak a konzultáció résztvevői mentális térképén. Az oktatás színvonalát és még inkább az alacsony gyermekszám következményeit tekintve azonban már negatív irányba billen a mérleg. Főleg az alacsony gyermekszám esetében igen látványos, hogy mennyivel több (és többfajta) negatív, mint pozitív következményt kapcsolnak hozzá (pl. összevonat osztályokat, a szakkínálat vagy a differenciált foglalkozás korlátait, vagy akár a roma gyerekek bevonásának kényszerét). Ugyanakkor lényeges, hogy az előnyök percepciója sem hiányzik teljesen (ez elsősorban az otthonosság-érzetet, illetve a gyerekekre jutó több időt jelenti). Ezért a materiális szempontok mellett utóbbira is lehetne építeni bizonyos mértékig a beiskolázási kampányokban.

A román iskola választására vonatkozó indoklások között első helyen a helyi oktatás hiánya, megszűnése jelent meg, a harmadik leggyakoribb ok pedig a távolság volt (Nagybánya vonatkozásában). A minőség a második helyen szerepelt, nagyjából a válaszok egyhetedét tette ki. Hangsúlyozni kell azonban, hogy e kérdés kapcsán nagyon alacsony (50 alatti) esetszámról beszélünk, ugyanis – elvileg – csak azoktól vártunk erre választ, akiknek nem magyarul tanuló gyermekük volt. Fontos eredmény azonban így is, hogy ott, ahol megszűnt a magyar oktatás, tapintható az újraindításra, vagy legalább a fakultatív nyelvoktatás megszervezésére irányuló igény.

Néhány következtetés

A konzultációra érkezett válaszok összességét értékelve elmondható, hogy az RMDSZ-ből való kiábrándultság, bizalomvesztés több ponton is tetten volt érhető. Megjelent a nyílt kérdésekre adott válaszokban is, és erre utal az RMDSZ tagságával tisztában nem levő réteg jelenléte is. Ugyanakkor általánosságában az is érzékelhető, hogy a kitöltők többsége megelőlegezett egyfajta bizalmat a megújult és egyesült szervezetnek, az új vezetés(ek)nek, még ha egy fanyalgó kisebbség jelen is van.

Az érzékelt változás tekintetében elsősorban a jobb kommunikáció emelkedik ki. Az emberek érzékelik, és értékelik azt, hogy az RMDSZ új vezetői többet, jobban kommunikálnak velük. A kommunikáció szükségessége több ponton is kiolvasható a válaszokból. A helyi választott képviselők munkáját pozitívan értékelők indoklásai között előkelő helyen szerepel, hogy jól kommunikálnak, tartják a kapcsolatot a lakossággal (vagy legalábbis jobban, mint az előző vezetők). A „Mit üzen az RMDSZ-nek?” nyílt kérdés esetében is gyakori volt ez a fajta válasz. Nyilván, az, hogy leginkább a kommunikáció terén látnak változást az emberek, a szervezeti változások és a konzultáció között eltelt viszonylag rövid idő miatt is van így. Az érdemi munka, a határozott érdekérvényesítés azonban nem váltható ki jó vagy jobb kommunikációval, az RMDSZ számára megfogalmazott üzenetek vagy a helyi választottak értékelésének indoklásai között is igen gyakoriak voltak a „még több munka” vagy a „tegyék a dolgukat” típusú megjegyzések. Azonban mindenképp fontos az, hogy az emberek elvárják a kommunikációt, az információkat, és azt is, hogy néha az ő véleményüket is kikérjék. Szintén egyértelműen kirajzolódott a konzultációból, hogy az emberek igénylik az RMDSZ vezetőinek fokozottabb jelenlétet a helyi közösségekben.

Az eredmények megerősítették, hogy a magyar érdekképviseletnek kiemelten kell foglalkoznia az anyanyelvi oktatással. A magyar oktatás megítélése vegyes. Jó hír, hogy akiknek van közvetlen kapcsolatuk a rendszerrel (oda jár a gyerekük), azok sokkal pozitívabban vélekednek róla. Azonban az is egyértelmű, hogy vannak problémásnak tartott, vagy legalábbis vitatott aspektusok, ráadásul ezek kivétel nélkül nagyon fontos vetületei az oktatásnak (köztük a minőség, illetve a hangulat kérdése is). Az eredmények alapján elmondható, hogy külön kell választani az oktatás minőségének, illetve a minőség percepciójának problémáját, és mindkettőt kezelni kell. Ez viszont természetesen nem jelenti azt, hogy csupán a percepció kezelésével meg lehetne oldani a problémákat.